

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Nuorten vertaisryhmätoiminta

Kaarinan kaupungissa

Toiminnan ja tarpeen kohtaaminen

Erika Raitanen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210op)

9/2018

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Erika Raitanen	Sivumäärä 40 ja 2 liitesivua
Työn nimi Nuorten vertaisryhmätoiminta Kaarinan kaupungissa- toiminnan ja tarpeen kohtaaminen	
Ohjaava(t) opettaja(t) Kimmo Lind	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Kaarinan nuorisopalvelut, nuorisopalvelujohtaja Esa Kanerva	
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on parantaa Kaarinassa toimivaa nuorten vertaisryhmätoimintaa. Vertaisryhmien merkitys nuoren kasvun ja kehityksen tukena on kiistaton. Tällä hetkellä kaupungin järjestämä toiminta esittää kuitenkin hiipumisen merkkejä, sillä hakijamäärät ja innostus osallistumiseen ovat vähentyneet. Ryhmätoiminnan sisältö on muuttunut yksinkertaisemmaksi ja jämähtänyt paikalleen, tai ainakin näin nuoret kokevat asian olevan.</p> <p>Aihe on tärkeä ammattialalle, sillä tarkasteltaessa terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimusta, 8-9-luokkalaisten kokema sosiaalinen hyvinvointi ja osallisuus ovat edelleen huonolla tolalla, ja vaativat huomiota osakseen. Kaarinassa muun muassa yksinäisyyden tunne on lisääntynyt muutaman vuoden takaisesta tutkimustuloksesta. Lisäksi kaupungissa koetaan myös oma terveydentila huonommaksi, kuin edellisessä tutkimuksessa.</p> <p>Työn teoriapohja käsittelee vertaisryhmätoimintaa ja vertaistukea. Lisäksi pohditaan ryhmätoiminnan hyödyllisyyttä ja siihen liittyviä aihekokonaisuuksia, kuten osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja nuoren hyvinvointia.</p> <p>Kaarinan kaupunki on huomannut muutostarpeen ja tilannut tämän opinnäytetyön etsimään ratkaisuja ongelmakohtiin. Teemahaastatteluita apuna käyttäen, olen selvittänyt ryhmätoiminnan kompastuskiviä ja miettinyt niihin kehittämisideoita. Haastattelut on toteutettu toiminnan ohjaajille sekä mukana olleille nuorille.</p> <p>Tehdyissä haastatteluissa selvisi suurimpien kehityskohteiden koskevat johtajuutta ja toiminnan rikko- naisuutta. Haastatteluissa mukana olleet toivoivat selkeämpiä linjauksia, joiden avulla pystytään vaikuttamaan muihin ongelmiin, kuten yhteistyöhön ja toiminnan laatuun.</p> <p>Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää sellaisenaan toiminnan parantamiseen, tai sitä voidaan käyttää lähtökohtana seuraavalle kehitystyölle, jossa lähdetään miettimään tarkempia käytännön linjauksia Kaarinassa tapahtuvalle vertaisryhmätoiminnalle.</p>	
Asiasanat vertaistukiryhmä, vertaistuki, yhteisöllisyys, nuorten hyvinvointi, yksinäisyys, syrjäytyminen	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Erika Raitanen	Number of Pages 40 and 2 attached
Title Young people's peer group activity in Kaarina, relation of the occupation and necessity	
Supervisor(s) Kimmo Lind	
Subscriber and/or Mentor The City of Kaarina, The manager of youth services Esa Kanerva	
Abstract <p>The purpose of this thesis is to improve peer group activities in Kaarina. The role of peer groups in supporting a young person's growth and development is undeniable. Now, the activities organized by the city show signs of stagnation, as the number of applicants and the enthusiasm for participation have decreased. The content of the group activity has become simpler and stagnated, or at least the young people feel this is the case.</p> <p>The topic is important for the professional field, as looking at the research of health and welfare institute (2017), the social well-being and inclusion experienced by 8-9-grade students are still at a low level and require attention. In Kaarina, for example, the feeling of loneliness has increased from a research results conducted few years ago. In addition, the citizens of Kaarina experience their own state of health worse than in the previous study.</p> <p>The theoretical background of the thesis deals with peer group activities and peer support. In addition, consideration is given to the usefulness of group activities and related themes such as inclusion, communality and the wellbeing of young people.</p> <p>The City of Kaarina has noticed the need for change and has commissioned this thesis to find solutions to the problem areas. By using theme interviews as supporting tools, I have explained the stumbling blocks of group activities and considered possible development ideas. The interviews were conducted with the tutors and the young people involved.</p> <p>During the interviews, it was found that that leadership and disruption of activities were the main development targets. The participants hoped for clearer guidelines to influence other issues such as cooperation and quality of activity.</p> <p>The thesis can be used as such to improve the operation or it can be used as a starting point for the next development project, when starting to think about more specific practical guidelines for peer group activity in Kaarina.</p>	
Keywords peer group, peer support, loneliness, inclusion, communality	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 TYÖN TILAAJA JA AIHEPIIRI	7
2.1 Kaarinan vertaisryhmätoiminnan historia	9
2.2 Kaarinan vertaisryhmätoiminta nykyään	10
2.3 Vertaisryhmätoiminnan kuvaus	11
3 TIETOPERUSTA	13
3.1 Vertaistukiryhmä	13
3.2 Yhteisöllisyys	15
3.4 Nuorten hyvinvointi	16
4 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT	19
4.1 Teemahaastattelu	19
4.2 Haastattelun toteutus	20
4.3 Analysointi	22
5 TULOKSET	25
5.1 Nuorten tavoittaminen	25
5.2 Resurssipula	26
5.3 Ryhmän toiminta	26
5.4 Palaute ja reflektointi	28
5.5 Toimintalinjat ja johtajuus	29
6 YHTEENVETO	30
7 KEHITYSEHDOTUKSIA	32
7.1 Markkinointi	32
7.2 Toiminnan toteutus	32
7.3 Toimintakausi	33
7.4 Johtaminen ja yhteistyö	34
7.5 Toimintaopas	35
8 LOPUKSI	36
LÄHTEET	38
LIITTEET	41

1 JOHDANTO

Nuorisotyötä uudistetaan ja kehitetään jatkuvasti. Hankkeiden avulla työn arvoille ja tavoitteille saadaan näkyvyyttä ja niiden avulla budjettia saadaan myös kasvatettua (Kolehmainen 2012, 6). Myös nuorten vertaisryhmätoiminta alkoi Kaarinassa hankkeen myötä vuonna 2009 (Lempinen 2014, 4), ja jatkuu edelleen.

Kaarinan kaupungissa toimiva vertaisryhmätoiminta on suunnattu nuorille, joilla ei ole harrastuksia tai jotka ovat vaarassa jäädä yksin ja syrjäytyä. Työssäni tarkoitan nuorilla yläkouluikäisiä, sillä he ovat vertaisryhmän kohderyhmänä. Ryhmätoiminta on vakiinnuttanut paikkansa osaksi kaupungin toimintoja, mutta tällä hetkellä se vaatii kehittämistä ja uusia ideoita toimiakseen. Vuosien aikana ryhmät ovat toimineet vaihtelevasti. Välillä toimintaan on saatu paljon osallistujia ja kaikki on toiminut loistavasti. Joskus osallistujia on saatu väkisin kokoon vain muutamia, jolloin ryhmätoiminta onkin loppunut kesken toimintakauden. Tällaisen vaihtelevuuden vuoksi on tärkeää lähteä selvittämään niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat asiaan.

Toiminnan tavoitteena on lisätä nuorten osallisuutta, löytää syrjäytyneille nuorille voimaannuttavaa tekemistä ja etsiä mielenkiintoisia mahdollisuuksia harrastaa ja toimia yhdessä. Tehdyissä tutkimuksissa (THL) huomataan Kaarinan kaupungissa nuorten hyvinvoinnin ja terveydentilan huonontuneen entisestään, joten tarve toimivalle vertaisryhmätoiminnalle on suuri. Myös yleisesti mitattuna nuoriso voi Suomessa huommin, kuin pitkään aikaan. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksen mukaan vuonna 2017 jopa 18.8 prosenttia 8. ja 9- luokkalaisista kokee oman terveydentilansa keskimertaiseksi tai huonoksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.)

Nykyään yhä useammat ammattilaiset ja vapaaehtoiset ovat tukemassa nuoren kasvua ja kehitystä. Perheiden lisäksi esimerkiksi nuorisotyöntekijät, koulun henkilökunta ja seurakunnan työntekijät ovat ohjaamassa nuorta kohti parempia valintoja. Lisäksi esimerkiksi harrastusten parissa työskentelevät valmentajat ja huoltajat ovat omalta osaltaan mukana turvaamassa positiivista kehitystä. (Fedotoff, Leppäkari & Timonen 2016, 27.) Nuorten hyvinvointi on yhteinen asia, jonka eteen halutaan tehdä töitä.

Olen suorittanut itse syventävää nuorisotyönharjoittelua Kaarinan kaupungin nuorisopalveluilla ja huomannut, kuinka suuri tarve tällaiselle vertaistoiminnalle siellä on. Nuo- ret kaipaavat yhteisöllisyyttä ja haluavat osallistua aktiivisesti. Toivon, että kehittämällä vertaisryhmätoimintaa mukaan saadaan innostettua lisää osallistujia.

Opinnäytetyön tarkoituksena on vertaisryhmätoiminnan kehittäminen ja pyrin löytämään vastaukset kahteen tutkimuskysymykseen: Mitkä ovat toiminnan ongelmakohdat? Miten toimintaa voitaisiin kehittää? Kerään käyttämäni aineiston haastatteluilla, ja lisäksi käytössäni on kaupungin ja yhteistyötahojen omia dokumentteja. Näitä analysoimalla tehtävänä on löytää toiminnassa piilevät ongelmat, jotta vanhat ja uudet ohjaajat pystyisivät välttämään niitä. Tavoitteena on myös tuottaa muutamia konkreettisia kehitysideoita toiminnan parantamiseksi. En lähde toteuttamaan kehittämisideoita käytännössä, vaan pyrin vain tuottamaan ymmärryksen kyseisestä ilmiöstä. En pyri myöskään yleistämään tutkimustuloksia, vaan selitykset pätevät vain tähän kyseiseen ilmiöön (Kananen 2017, 16, 44).

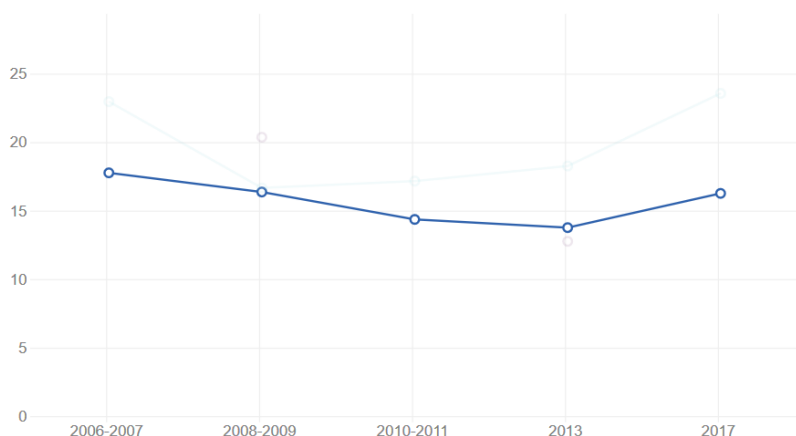
Opinnäytetyöni rakentuu ensin työn tilaajan ja aiheen esittelystä. Kerron ryhmätoiminnan historiasta ja nykyisyydestä, sekä teoriapohjan avulla tärkeimmistä käsitteistä. Teoreettisen viitekehyksen jälkeen esittelen aineisto- ja analysointimenetelmät. Käsitelen myös löytyneet tulokset ja esittelen konkreettiset kehittämisehdotukseni. Lopuksi pohdin johtopäätöksiä ja jatkotoimenpiteitä.

2 TYÖN TILAAJA JA AIHEPIIRI

Työn tilaajana toimii Kaarinan kaupungin nuorisopalvelut. Kaarina sijaitsee Varsinais-Suomessa, Turun kupeessa. Kaupungissa on lähes 33 000 asukasta. Kaarinan nuorisopalveluissa työskentelee kuusi nuorisotyöntekijää, yksi erityisnuorisotyöntekijä, kaksi etsivää työntekijää, sekä nuorisopalvelujohtaja. (Kaarina 2018.) Lisäksi kaupungissa on työsuhteessa neljä koulunuorisotyöntekijää, kaikissa alueen yhtenäiskouluissa. Kaarinan nuorisotoimi tekee jatkuvaa yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyötä toteutetaan muun muassa perhepalveluiden, seurakunnan ja opetuspalveluiden välillä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toteuttaman kouluterveyskyselyn (2017) mukaan Kaarinan nuoret kokevat terveydentilansa heikentyneen (kuvio 1). Taulukossa on kuvattu Kaarinan peruskoulun 8. ja 9. lk. oppilaiden omakohtaista kokemusta terveydentilastaan. Vuonna 2017 vastaajista jopa 16,3 prosenttia ilmoittivat kokevansa terveytensä keskinkertaiseksi tai sitä huonommaksi. Kyselyssä terveydentila koostuu sekä fyysisestä, psyykkisestä, että sosiaalisesta puolesta. Vertauksena muutama vuoteen, koetaan oma terveydentila taas huonommaksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.)

Sukupuoli: yhteensä

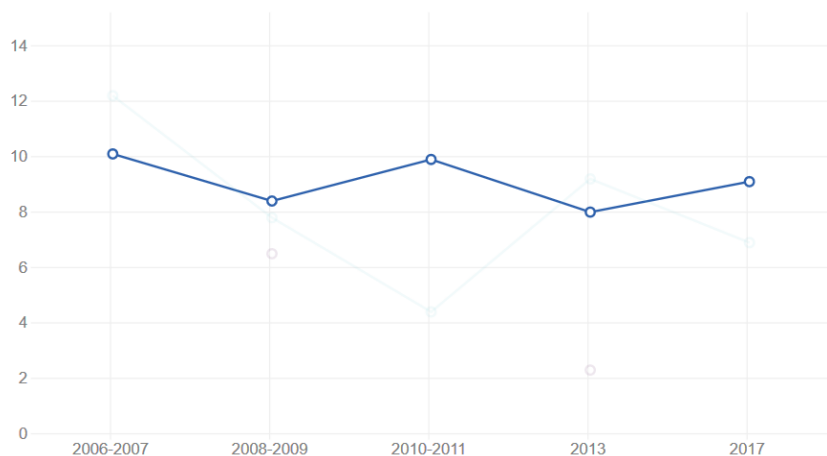

Kuvio 1. Kouluterveyskyselyn tulokset 2006-2017, koettu terveys, oireet ja sairaudet (THL).

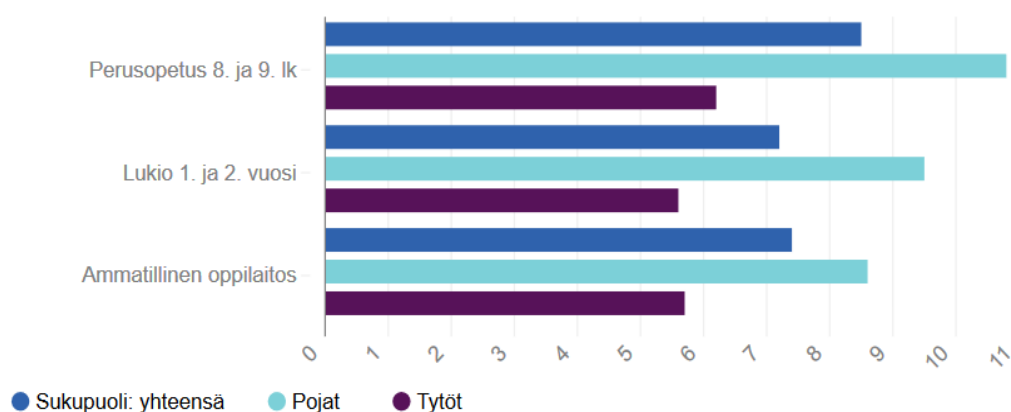
Kaupungin 8. ja 9. lk. kokevat myös entistä useammin yksinäisyyttä (kuvio 2). Taulukossa on kuvattu nuorten vastauksia kysymykseen: ”Onko sinulla tällä hetkellä todella

läheistä ystävää, jonka kanssa voit keskustella luottamuksellisesti lähes kaikista omista asioistasi? Vuonna 2017 jopa 9,1% vastaajista kertoo heidän olevan vailla yhtään hyvää ystävää. Pitkäaikainen yksinäisyyden tunne vaikuttaa nuoren hyvinvointiin ja päivittäiseen terveydentilaan. Poikien kohdalla tulokset ovat vielä huolestuttavampia, kuin tyttöjen (kuvio 3). Pojista jopa 11,8% on vastannut kyselyyn, ettei hänellä ole yhtään läheistä ystävää. Yksinäisyyden ehkäisemiseen tulee kiinnittää huomiota jo aikaisessa vaiheessa, jotta se ei jatku pitkään aiheuttaen pysyviä negatiivisia muutoksia. Ilmiötä voidaan torjua tukemalla esimerkiksi vertaisryhmätoimintaa, tai luomalla uusia harrastus ja ryhmätoiminta mahdollisuuksia kouluun ja vapaa-ajalle. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.)

Sukupuoli: yhteensä

Kuvio 2. Kouluterveyskyselyn tulokset 2006-2017, koettu yksinäisyys (THL).

Kuvio 3. Kouluterveyskyselyn tulokset 2017, koettu yksinäisyys, ikä- ja sukupuolijakauma (THL).

Yksinäisyys ja syrjäytyneisyys vaikuttavat fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen ja heikentävät elämänlaatua. Hyvinvointiin voidaan kuitenkin vaikuttaa tukemalla esimerkiksi ryhmätoimintaa. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2018.) Tämän vuoksi Kaarinan vertaisryhmän kehittäminen opinnäytetyön aiheena on tärkeä ja ajankohtainen.

2.1 Kaarinan vertaisryhmätoiminnan historia

Vertaisryhmätoiminta oli alun perin KOTA ry:n toteuttama hanke. KOTA on suomalainen sosiaali- ja kasvatustieteiden asiantuntija- ja kansalaisjärjestö, jonka pohja on seikkailukasvatuksessa. (Kivelä & Lempinen 2009.) Vuonna 2009- 2011 he toteuttivat projektin kolmeen kaupunkiin, Raisioon, Kaarinaan ja Loimaalle. Projekti oli suunnattu erityisen tuen tarpeessa oleville nuorille. Hyvän vastaanoton jälkeen projektia jatkettiin myös vuosina 2012-2013, jolloin yhteistyötä lähdettiin toteuttamaan myös Uudessa-Kaupungissa ja Espoossa. (Lempinen 2014, 4.)

Hanke toteutettiin raha-automaattiyhdistyksen (RAY) tuella, ja sen tavoitteena oli kehittää ryhmätoiminnan malli nuorten kasvun tukemiseksi. Kaikissa hankkeen yhteistyökunnissa haluttiin vaikuttaa lisääntyneisiin lastensuojelusijoituksiin ja kehittää nuorille lisää palveluita. Lisäksi haluttiin järjestää ennaltaehkäisevää toimintaa, sillä sille tuntui olevan tarvetta. Näiden toiveiden perusteella KOTA suunnitteli vertaisryhmätoimintahankkeen, jota lähdettiin toteuttamaan vuonna 2009. (Lempinen 2014, 3-4.)

Hankkeessa oli alun perin muutamia tavoitteita. Pää tavoitteina olivat asiakkaiden kasvun ja kehityksen tukeminen, osallisuuden ja voimavarojen lisääminen, syrjäytymisen ehkäisy ja parempi elämänhallinta. Nämä lyhyen tähtäimen tavoitteet keskittyivät nuoren tukemiseen ja niihin pyrittiin juuri vertaisryhmätoimilla. Lisäksi hankkeessa oli pitkän tähtäimen tavoitteita, kuten vertaisryhmätoiminnan kehittäminen, moniammatillisten yhteistyötapojen kehittäminen, työntekijöiden osaamisen kehittäminen ja näiden menetelmien vakiinnuttaminen kohdekuuntiin. (Lempinen 2014, 5).

Kaarinassa vertaisryhmätoiminta lähti käyntiin hyvin, ja ohjaajat toimintoihin löytyivät helpolla. Vuosina 2009-2011 ryhmätoimintaa toteutti KOTA ry:n kaksi työntekijää, kolme perhepalveluiden työntekijää, kaksi nuorisotyöntekijää ja kaksi seurakunnan

työntekijää. Vuodesta 2011 eteenpäin KOTA ry oli mukana ryhmissä vain tarvittaessa, kuten seikkailuohjaajina tai työryhmän tukena. Hankkeen aikana ryhmiä toimi Kaarinassa kaiken kaikkiaan 10 ja ohjaajia oli 14. Ryhmissä oli jäseninä 12-16-vuotiaita nuoria yhteensä 78. (Lempinen 2014, 11.)

2.2 Kaarinan vertaisryhmätoiminta nykyään

KOTA ry:n aloittama hanke vakiinnutti paikkansa Kaarinan kaupungissa, ja vertaisryhmätoimintaa toteutetaan nykyäänkin. Toiminta on tällä hetkellä suunnattu pääosin hiihtäjille, harrastamattomille ja syrjäytyneille nuorille. Vertaisryhmätoiminnan suunnittelu aloitetaan keväällä, kun saadaan tietää keitä uudet 7-luokkalaiset ovat. Silloin monialainen yhteistyöryhmä yrittää löytää joukosta ne nuoret, kenellä saattaisi olla tarvetta lähteä mukaan ohjattuun vertaisryhmätoimintaan. Etsintään osallistuu muun muassa kuraattori, koulunuorisotyöntekijät ja tilatyöntekijät. (Heikkilä 2018.) Joskus nuorilta löytyy taustaltaan esimerkiksi autismikirjon diagnoosi, ja tällaisissa tapauksissa kuraattorin rooli yhteistyötapaamisissa on erittäin suuri, sillä vain hänellä on tiedot osallistujien taustoista (Blomqvist 2018).

Rahoitus projektille tulee tällä hetkellä Kaarinan nuorisotoimelta (40%), perhekeskuksesta (40%) ja koululta (20%). Toiminnan ohjaajina toimii resursseista riippuen muun muassa nuorisopalveluiden työntekijöitä, perhepalveluiden työntekijöitä tai koulunuorisotyöntekijöitä. Lisäksi esimerkiksi seikkailukasvatukseen liittyviä palveluita voidaan nykyään ostaa tarvittaessa KOTA ry:ltä. Toiminnassa on mukana silloin tällöin myös seurakunnan puolen ammattilaisia. Ohjaajien lisäksi tahot tarjoavat lisäksi esimerkiksi tiloja ryhmien käyttöön. (Nuutinen 2018.)

Ryhmien määrät ja ryhmäkoot ovat vaihdelleet vuosien varrella paljon. Pääosin toiminta alkaa siis syksyllä, ja kestää koko sen lukuvuoden ajan. Ryhmissä saattaa olla mukana minimissään 5 nuorta tai joskus jopa 15 nuorta, sen mukaan miten paljon hakijoita on ollut. Osa nuorista saattaa lopettaa kauden aikana, jolloin ryhmäkoot pienevät tai ryhmät saatetaan lakkauttaa kokonaan. (Nuutinen 2018.)

Vertaisryhmätoiminta on jaettu Kaarinassa yleensä kahteen tai kolmeen eri alueeseen, jolloin osallistujat ovat tutumpia ja välimatkat lyhyempiä. Tämän lisäksi ryhmät on suunnattu joko pojille tai tytöille, jolloin kynnys osallistumiselle on pienempi. Jos hakijamäärät ovat vähäiset, saattaa kahden alueen yhdistäminen olla myös mahdollista. (Nuutinen 2018.)

2.3 Vertaisryhmätoiminnan kuvaus

Vertaisryhmätoiminnan osallistujat pyritään rekrytoimaan mukaan heti syksyllä koulujen alettua. Jo ennen tätä monialainen yhteistyöryhmä kokoontuu ja koittaa miettiä joukosta ne nuoret, joilla on tarvetta ylimääräiseen toimintaan. Kuraattorin tehtävä on tärkeä, sillä hänellä on taustatiedot jokaisesta oppilaasta, ja näin ollen mahdollisuus löytää joukosta juuri ne osallistujat, joille ryhmätoiminnasta olisi suurin hyöty. Rekrytointi tapahtuu vuosittain eri tavoin, ja myös eri alueilla on käytössä erilaiset keinot nuorten mukaan saamiseksi. Koulunuorisotyöntekijä saattaa kiertää luokissa kertomassa toiminnasta, ja sillä lailla toivoo saavansa kiinnostuksen heräämään. Osalle nuorista lähetetään viesti koulun viestintäkanavalla tai joskus yhteyttä otetaan suoraan heidän vanhempiinsa. (Heikkilä 2018.) Nuoria haastatellessa kävi ilmi myös mahdollisuus siihen, että edellisten vuosien osallistujat käyvät luokissa kertomassa toiminnasta ja sen hyödyistä ja näin värväävät uusia osallistujia tuleviin kerhoihin. Rekrytoinnin jälkeen nuoret pyydetään haastatteluun, jossa heiltä kysytään heidän motiiveistaan ja sitoutuneisuudesta toimintaa kohtaan. Haastatteluiden pohjalta tehdään lopullinen päätös siitä, ketkä pääsevät mukaan sen vuoden vertaisryhmätoimintaan. Yleensä osallistujamäärät ovat noin kahdeksan- kymmenen nuoren luokkaa.

Osallistujien löytymisen jälkeen toiminta pyritään aloittamaan heti. Valitettavasti silloin tällöin ei ole mahdollista aloittaa toimintaa ollenkaan jollekin alueelle osallistujien puutteen vuoksi. Tällöin toiminta pyritään siirtämään toiselle alueelle, jolloin rekrytointi täytyy aloittaa alusta, ja toimintakausi lyhentyä huomattavasti (Nuutinen 2018). Syksyllä ohjaajilla saattaa olla myös niin paljon muuta tekemistä, että vertaisryhmätoiminta jää taka-alalle, myös sen vuoksi toiminta saatetaan aloittaa myöhemmin, vasta loka-marraskuussa.

Vertaisryhmätapaamisia järjestetään pääsääntöisesti kerran viikossa, ja ryhmätoimintaan kuuluu kokoontumisia, leirejä ja toiminnallista tekemistä. Jokaiselle ryhmälle on määritetty kokoontumispaikka, niin sanottu kotipesä, jossa he tapaavat joka kolmas kerta. Aluksi toiminta aloitetaan ryhmäytymisellä ja ohjaajan rooli on suuri. Tämän jälkeen toteutetaan tasaisesti kotikertoja ja toiminnallista tekemistä. Toimintaan kuuluu muun muassa kiipeilyä, liikuntaa, retkeilyä tai mitä tahansa ohjaaja tai osallistujat keksivätään. Kotipesäkerroilla voidaan katsoa muun muassa elokuvaa, tehdä ruokaa tai vain olla ja keskustella. Toimintakauden lopuksi on tarkoituksena lähteä aina muutama päivän mittaiselle leirille. (Heikkilä 2018.)

Ryhmän toiminnot ovat ohjaajien vapaasti päätettävissä ja eri ryhmissä ne vaihtelevatkin paljon. Joissain ryhmissä päivän toiminnasta ei kerrota nuorille etukäteen mitään, vaan he saavat tietää tulevasta vasta sinä päivänä. Nuorten haastatteluissa kävi ilmi, että joissain ryhmissä heiltä kerättiin tekemisehdotuksia kauden alussa, ja niiden perusteella suunniteltiin koko tuleva vertaisryhmätoiminta.

Vertaisryhmätoiminnan tarkoitus on olla harrastusmaista, mutta osallistujilta vaaditaan sitoutuneisuutta. Tietenkin ohjaajat ovat ymmärtäväisiä eivätkä halua pakottaa ketään mukaan, mutta toimintaa järjestettäessä on hyvä tietää muun muassa se, kuinka monta osallistujaa on tulossa mukaan.

Vertaisryhmätoiminnan ohjaajien tapaamiset pyritään järjestämään edelleen vuosittain. Alun perin hankkeen aikana tapaamisia järjestettiin säännöllisesti Kota ry:n toimesta, mutta sittemmin niistä on luovuttu kiireen ja aikataulujen sopimattomuuden mukaan. Tällä hetkellä vertaisryhmätoiminnalta puuttuu selkeä johtaja, jonka vastuulle muun muassa palaverien järjestäminen jäisi.

3 TIETOPERUSTA

Haastattelemiini nuoret kertoivat hyötynensä vertaisryhmätoiminnasta paljon. Tärkeimmiksi asioiksi he listasivat uudet kaverit, vertaistuen saamisen, lisääntyneen rohkeuden, itsetunnon kehittymisen ja ryhmään kuulumisen tunteen. Näiden perusteella työn keskeisimmiksi käsitteiksi valikoituivat käsitteet: vertaistukiryhmä, vertaistuki, yhteisöllisyys, nuorten hyvinvointi, yksinäisyys ja syrjäytyminen. Käsitteet ovat lukijalle tärkeitä tietää ja ymmärtää, sillä niiden merkitys tuloksia tarkastellessa ja analysoidessa on suuri.

3.1 Vertaistukiryhmä

Vertaisryhmistä käytetään useita nimityksiä, kuten vertaistukiryhmää, tukiryhmää ja esimerkiksi kerhoa tai apuryhmää. Selkeyden vuoksi käytän tässä työssäni käsitettä vertaistukiryhmä, sillä haluan korostaa ryhmätoiminnasta saatavaa tukea. (Holm, Huuskonen, Jyrkämä, Karnell, Laimio, Lehtinen, Myllymaa & Vahtivaara 2010, 5.)

Ensimmäisiä varsinaisia vertaistukiryhmiä olivat anonyymien alkoholistien AA-kerhot, ja jo silloin ryhmän periaate oli sama. Samoja asioita kokeneet, tai samassa tilanteessa olevat kokoontuivat yhteen ja saivat toisiltaan tukea. Vertaistukiryhmät rantautuivat Suomeen vuonna 1948 ja 1990-luvun laman aikana ne lisääntyivät merkittävästi. (Laimio & Karnell 2010, 9-10.) Nykyään toiminta voi tapahtua esimerkiksi järjestön, yhteisön tai julkisen palvelujärjestelmän kautta, tai toimintaa voidaan toteuttaa ilman taustayhteisöä. Taustayhteisöstä on kuitenkin apua, koska he voivat tarvittaessa järjestää toiminnalleen tiloja, koulutusta tai ohjausta. (Holm ym. 2010, 6.) Pohjoismaissa toimintaa järjestetään yleensä osana julkisia palveluita, joko niiden osana tai niitä täydentävänä. Vertaistoiminta ei kuitenkaan korvaa ammattiapua. (Laimio & Karnell 2010, 11.)

Vertaistukiryhmän ohjaajat ovat usein asiantuntijoita ja ammattilaisia, kuten sosiaalityöntekijöitä tai terveydenhoitajia. Ryhmä voi myös muodostua oma-aloitteisesti, ilman asiantuntijaa. Kansalaislähtöisissä ryhmissä kokemustiedon rooli on suurempi, kuin ohjatuissa julkitaustaisissa ryhmissä. Parhaassa tapauksessa ohjaajan kokemus ja

asiantuntijuus liittyvät yhteen ja hän voi hyödyntää työssään näitä molempia. (Laimio & Karnell 2010, 16.)

Vertaistukiryhmissä voidaan käsitellä yhdessä ongelmia, kuten menetyksiä tai vaikeita elämäntilanteita. Ryhmät voivat olla myös yhdessäoloryhmiä, joissa aktiviteettien kautta haetaan uusia yhteyksiä ja ehkäistään syrjäytymistä tai eristäytyneisyyttä. (Laimio & Karnell 2010, 16.) Ryhmät voivat olla avoimia tai suljettuja. Avoimeen ryhmään jäseniä saa tulla ja mennä milloin, ja suljettu ryhmä taas kokoontuu aina samalla kokoonpanolla. (Jyrkämä 2010, 25.) Vertaistukiryhmässä, jossa osallistujat koostuvat syrjäytyneistä ja ujoista nuorista, toimii varmasti parhaiten suljettu ratkaisu, jolloin ryhmän jäsenet oppivat tuntemaan toisensa ja toimimaan keskenään. Toinen haastateltavista nuorista totesi ryhmätoiminnan olleen ”sosiaalisten suhteiden harjoitusleiri”. Hän kertoi tarkoittavansa tätä positiivisessa mielessä. Ryhmässä pääsi harjoittelemaan sosiaalista kanssakäymistä pikkuhiljaa, tuttujen ihmisten kanssa.

Vertaistukiryhmän tarkoitus ei ole korvata perhettä, ystäviä tai sukulaisia, vaan ryhmästä toivoo saavansa sellaista apua, jota muut eivät osaa tarjota. Ryhmästä saa ymmärrystä, sillä sen jäsenet ovat usein kaikki saman ongelman äärellä. Vertaistukiryhmän avulla myös omaisten kuormitus voi vähentyä, jos heillä ei ole halua tai jaksamista kuunnella tai asiaan suhtautuminen on liian vaikeaa. (Laimio & Karnell 2010, 13.) Toisaalta vertaistukiryhmän jäsenistä parhaassa tapauksessa muodostuu osallistujalle uusia ystäviä. Haastattelemani nuoret kokivatkin yhdeksi tärkeäksi asiaksi ryhmästä saadut uudet kaverit ja tuttavat.

Keskeisin asia kaikissa vertaistukiryhmien toiminnoissa on sosiaalisen tuen saaminen ryhmästä ja niiden kautta omien voimavarojen vahvistuminen (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2018). Verrattuna muihin Pohjoismaihin korostamme Suomessa enemmän ihmisten välistä vuorovaikutusta ja sen antamaa voimaa, kuin ihmisen vastuuta omien voimavarojen löytämisestä ja omasta elämäntilanteestaan (Laimio & Karnell 2010, 12-13). Tämän voi nähdä myös huonona asiana, annammeko liikaa painoarvoa vertaistuelle. Jos emme ole minkään ryhmän jäsenenä, kuormitummeko liikaa, emmekä osaa ottaa vastuuta omasta elämästämme. Eikö vahva ja itsenäinen minä rakennu enää ilman jatkuvaa tukea ja turvaa toisista. Parhaassa tapauksessa vertaistuen saaminen

auttaa vastaanottajaa aktiiviseksi toimijaksi, eikä suinkaan vain passiiviseksi avun saajaksi (Laimio & Karnell 2010, 13). Kaarinassa toimivassa nuorten vertaisryhmätoiminnassa tarkoituksena on kulkea kultaista keskitietä. Ryhmätoiminnassa tuetaan nuoria yksilöinä, korostetaan heidän omaa vastuullisuutta ja rohkaistaan tekemään itsenäisiä valintoja. Toiminnan tarkoituksena on kasvattaa nuorista itsenäisiä yksilöitä, jotka saavat tukea ja turvaa toisistaan.

3.2 Yhteisöllisyys

Nyky-yhteiskunnassa vanhojen yhteisömuotojen, kuten kyläyhteisöjen merkitys on vähentynyt, ja vertaistoiminta on nähty keinona rakentaa kaivattua yhteisöllisyyttä (Laimio & Karnell 2010,10). Yhteisöllisyys syntyy tunteesta kuulua joukkoon. Silloin jäsenet tuntevat luottamusta toisiaan kohtaan, sekä kommunikoivat ja ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. (Opetushallituksen verkkopalvelu 2013.) Vertaistukiryhmään liittymisen taustalla on usein tarve päästä mukaan juuri tällaiseen jäsenten muodostamaan yhteisöön (Jyrkämä 2010, 25). Joillain osallistujilla koulun ulkopuolinen elämä ei ole niin aktiivista, ja tämän vuoksi he kasvavat osittain yksin, ilman vertaistukea. Ryhmätoiminnan avulla he saavat mahdollisuuden päästä mukaan kokemaan uutta, yhdessä muiden kanssa ja tukemaan omaa yhteisöllisyyttään. He pystyvät tuntemaan itsensä tarpeelliseksi ja hyväksytyksi yhteisöllisyyden kautta (Opetushallituksen verkkopalvelu 2013).

Tukea tarvitseva nuori voi tuntea haasteita toimiessaan yksin osana yhteisöä (From & Koppinen 2012, 9). Ihminen tarvitsee kuitenkin elämässä pärjäämiseen sosiaalista pääomaa ja yhteisössä opittuja taitoja sekä vuorovaikutusosaamista (Leppä 2012, 85). Vertaisryhmät pyrkivät tarjoamaan kaikille nuorille sopivaa ohjelmaa, ja jokainen aktiviteetti on mietitty juuri osallistujille sopivaksi. On tärkeää tarjota tietoisesti mietittyjä mahdollisuuksia yhteiseen tekemiseen ja ryhmätoimintaan, ettei yksilön mahdollisuus toimia ja osallistua ole rajoitettua (From & Koppinen 2012, 9-10).

Kolehmainen ja Lahtinen (2013) ovat kiteyttäneet yhteisöllisyyden edistämisen keinot hyvin muutamiaan kohtaan. Kohtaaminen, kunnioitus, kuuntelu, keskustelu ja luotta-

mus ovat keinoja rakentaa yhteisöllisyyttä. Näitä keinoja noudattamalla vertaisryhmätoiminnassa pystytään edistämään nuoren tunnetta osallisuudesta ja vaikuttavuudesta, ja tukemaan heidän yhteisöllisyyttään. (Kolehmainen & Lahtinen 2013.) Kaarinan ryhmien ohjaajat ovat ammattilaisia, ja heidän tulee hallita yhteisöllisyyden edistämisen keinot. Kiire, motivaation puute tai välinpitämättömyys saattavat johtaa kuitenkin jonkun keinon vähempään huomioimiseen. Esimerkiksi nuoren kokonaisvaltainen kohtaaminen voi jäädä vaillinaiseksi, jos kiinnostus toiminnan pitämiseen ei ole huijussa. Varsinkin ryhmätoiminnan aluksi ohjaajan rooli ja läsnäolo korostuvat. Haastattelemani nuori kommentoi yhteisöllisyyden edistämistä: ”Alussa ohjaaja auttaa todella paljon, niin että uskaltaa puhua ja osallistua ja mennä niiden muiden luo.”

3.4 Nuorten hyvinvointi

Tärkeitä ja merkittäviä tekijöitä hyvinvoinnille ovat koettu terveydentila, luottamus omiin kykyihin ja muihin ihmisiin sekä sosiaaliset suhteet (Laimio & Karnell 2010, 10). Myöskin aktiivisuus, osallistuminen ja vaikuttaminen ovat yhteydessä hyvinvointiin (Laimio & Karnell 2010, 10).

Omiin kykyihin ja muihin ihmisiin luottaminen voi olla nuorelle erityisen hankalaa. Ohjatun oppimiskokemuksen mallin mukaan nuoren oppimiseen vaikuttavia uskomuksia pystytään kuitenkin muovaamaan ja hänen ajatuksiinsa omista mahdollisuuksista ja tulevaisuudesta pystytään vaikuttamaan. On tärkeää ohjata nuorta pystyvyyden tunteeseen ja auttaa häntä haastamaan itseään. (Halinen ym. 2016, 210.)

Toinen tärkeä asia hyvinvoinnille ovat siis sosiaaliset suhteet. Suomesta löytyy paljon nuoria, joilta puuttuu ystävien luoma tukiverkko. Nuoren yksinäisyyteen tulee puuttua ajoissa, ja yksinäisyydestä selviämiseen tarvitaan yleensä apua. On tärkeää ymmärtää ero yksin olon, ja yksinäisyyden välillä. Ihminen voi tuntea olonsa yksinäiseksi muutenkin, kuin vain yksin ollessaan. (Junttila 2015, 18-19). Nuori voi myös haluta olla yksin, ilman että hän on syrjäytynyt tai yksinäinen. Kuten yksinäisyys, myös ulkopuolisuus voi nuorelle olla valittu tai määrätty valinta, jonka kokemus voi olla joko myönteinen tai kielteinen. Joukon ulkopuolella oleminen voi olla myös väliaikaista tai jatkuvaa.

(Gissler, Kekkonen, Känkänen, Muranen & Wrede-Jäntti 2014, 10.) Vertaistukiryhmää rakennettaessa ja nuoria rekrytoidessa vaaditaan monialaiselta työryhmältä ammattitaitoa erottaa tuen tarpeessa olevat yksilöt muista.

Vertaistukiryhmästä toivoo löytävänsä sellaisia ihmisiä, jotka ymmärtävät toisiaan ja toistensa elämäntilanteita (Jyrkämä 2010, 26). Tämän vuoksi on tärkeää muodostaa ryhmät samanlaisten tai samankaltaisten ongelmien kanssa painivien ihmisten kesken, tai samankaltaisten ja samoista asioista kiinnostuneiden kesken.

Nuorille on olennaista ryhmäytyä esimerkiksi käytöksen, tapojen, arvojen tai tyylin mukaan. Nämä sisäiset yhtenäisyydet tiivistävät ryhmää, mutta myöskin ajavat ulkopuoliset entistä kauemmaksi. On tärkeää löytää vertaistukiryhmän jäsenten välille jokin selkeä yhdistävä tekijä, jonka avulla yhtenäisyyden ja sisäpuolisuuden tunne vahvistuvat. (Gissler ym. 2014, 40.) Ryhmää yhdistävä tekijä voi olla myöskin yksinäisyys tai erilaisuus, jonka avulla pystytään tuomaan ulkopuoliset yhteen.

Sosiaalisten suhteiden merkitys on suuri myös silloin, kun nuori oppii tuntemaan itseään (Halinen, Hotulainen, Kauppinen, Nilivaara, Raami & Vainikainen 2016, 203). Vertaisryhmätoiminnan tarkoituksena on nimenomaan auttaa nuorta löytämään oma identiteettinsä, tai selkiyttämään ja vahvistamaan sitä (Jyrkämä 2010, 26). Identiteetin rakentumiseen vaikuttaa suuresti se, miten itsensä kokee, tunteeko olonsa hyväksytyksi ja arvostetuksi (Cantell 2000, 24). Tähän ryhmätoiminnalla pyritään, tukemaan yksilön voimavaroja vertaisryhmän ja sosiaalisen elämän tuella (Ayalon 1995, 14).

Osa nuorista kokee maailman avoimena, ja he lähtevät rohkeasti rakentamaan omaa elämäänsä ja identiteettiään. Osa ei halua yhtä aktiivisesti määritellä sitä kuka on, ja mitä elämältään haluaa. Tämän vuoksi nuoria tulisikin vain opastaa heidän tiellään kohti minäkuvan kehittymistä, ja tukea heidän vastuuta omasta elämästään. Kaikki nämä päätökset, niin pettymykset kuin vastoinkäymisetkin ovat tärkeitä oppikokemuksia ja vahvistavat nuoren kehitystä ja auttavat identiteetin muokkaantumisessa. (Fedotoff, Leppäkari & Timonen 2016, 24-25.)

Kuten kaikille nuorille, niin myös tuen tarpeessa olevalle, on hyvin tärkeää saada itse tehdä ja toimia, miettiä ja ajatella. Sosiaalinen vahvistaminen, eli lapsen ja nuoren kokonaisvaltainen tukeminen on hidas prosessi, jossa elämähallintataitoja, hyvinvointia ja osallisuutta tuetaan. Tavoitteena paremmassa elämäntilanteessa ja -hallinnassa on aktiivisempi ja hyvinvoivempi nuori. (Pietikäinen 2013.)

Toiminnallinen osallistuminen on jokaisen oikeus ja vertaistukiryhmässä on tärkeää keskittyä miettimään, miten toiminnallista osallistumista voisi edistää ja yksilön vahvuuksia korostaa. Usein avun tarpeessa olevaa tuetaan liiaksi, jolloin heiltä katoaa kokonaan aloitteellisuus. Parhaassa tapauksessa osallistuminen ja aktiivisuus johtavat nuorten oppimisen lisäksi myös nuorten kanssa toimivien yhteiseen oppikokemukseen. (From & Koppinen 2012, 111-119.)

Vertaisryhmän toiminnassa tulee ottaa huomioon monta näkökulmaa, jotta toiminta suosisi nuoren hyvinvointia ja tukisi hänen kasvua ja kehitystä. Tämä vaatii tarkkaa toiminnan suunnittelua ja ammattitaitoista toteutusta. Ammattitaitoisesta toteutuksesta vastaa yleensä ryhmän ohjaaja, tai ohjaajat. Taitava ohjaaja tukee ja auttaa nuorta, ohjaten kohti oikeita valintoja. Ohjaajan tehtävänä on edistää nuoren positiivista hyvinvointia, antaen nuoren tehdä kuitenkin omat virheensä ja tiedostaa omat puutteensa. Ammattitaitoinen ohjaaja pystyy ymmärtämään ja kuuntelemaan nuorta siirtäen omat mielipiteensä syrjään. (Fedotoff, Leppäkari & Timonen 2016, 16-18.)

Vertaisryhmässä ohjaus vaatii erityistä tarkkaavaisuutta, sillä osallistujia voi olla monia, ja yleensä jokainen heistä on toisilleen täysin tuntematon. Varsinkin alussa ohjaajan rooli korostuu entisestään, kun ryhmäydytään ja tutustutaan. Myös toteutettu toiminta tulee olla nuorille tarkoin suunnattua, ja heidän tarpeitaan tukevaa. Nuoria ei saa eriarvoistaa, ja kaikkien mahdollisuus osallistua tulee olla yhtäläinen. Ryhmätoiminnan tulee olla kaikkien saavutettavissa, ja esteetön osallistuminen tulee taata kaikille. Tärkeää on myös järjestää sellaista toimintaa, joka ei kaikille nuorille ole vain helppoa ja hauskaa. Kaarinassa pyritään siihen, että toiminnan myötä nuoren pitää päästä ylittämään itsensä, muttei se saa kuitenkaan ahdistaa ja tuottaa liiallista pettymystä. Ohjattu ryhmä vaikuttaa paljon siihen, mitä heidän kanssaan kannattaa tehdä.

4 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT

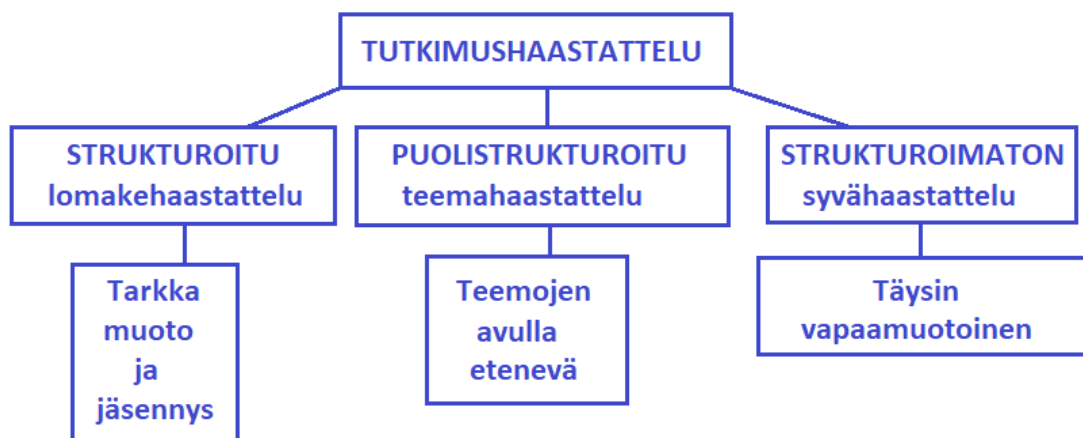
Tässä luvussa kerron toteuttamani laadullisen (kvalitatiivisen) tutkimuksen tiedonhankintamenetelmistä. Kuvaan ensin menetelmien piirteitä ja kerron miksi päädyin käyttämään juuri kyseisiä menetelmiä. Tärkeimmäksi aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui puolistrukturoitu teemahaastattelu. Avaan toteuttamani haastattelun sisältöä, ja kerron miten käytin sitä opinnäytetyössäni. Lisäksi minulla oli käytössäni valmiita dokumentteja ja materiaaleja, joita sain vapaasti hyödyntää työssäni. Nämä dokumentit pitivät sisällään lähinnä hankkeen aikana toteutettujen ryhmien ohjaajien henkilökohtaisia muistiinpanoja, leiri-ilmoituksia ja palautteita. Lisäksi materiaaleista löytyi joidenkin ryhmien omia toimintakalentereita, joita ohjaajat ovat tallentaneet.

4.1 Teemahaastattelu

Haastattelussa tulkintamahdollisuudet, joustavuus ja täsmennettävyys ovat paremmat kuin esimerkiksi kyselylomakkeessa. Tämän vuoksi päädyin käyttämään aineistonkeruumenetelmänä juuri haastatteluita, muiden menetelmien sijaan. Haastattelu oli myös helpompi toteuttaa, sillä siinä aiheiden järjestystä pystyi muuttelamaan vastauksien perusteella ja uusia kysymyksiä pystyi kehittämään kesken prosessin. Laadullisessa tutkimuksessa tärkeintä on saada syvällistä ja merkittävää tietoa. Yleensä todetaan haastattelun sopivan hyvin tunteellisille ja intiimeille aiheille, ja myös tässä tapauksessa koin sen käytettävyyden erinomaiseksi. (Hirsjärvi & Hurme, 2010, 36; 53.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuskohde on uusi ja tuntematon, ei esimerkiksi aineiston määrää voida etukäteen määritellä. Tämän vuoksi sitä kerätään ja analysoidaan samanaikaisesti, koko prosessin ajan. (Kananen 2017, 52-53.) Kerätty aineisto pyritään analysoimaan heti, koska sen jälkeen herää aina uusia kysymyksiä, joita pyritään käymään haastateltavien kanssa läpi uusintakierroksella (Kananen 2017, 95). Opinnäytetyötä tehdessä uusintakierroksen toteuttaminen on hankalaa ja siksi aiheesta saa vain pintapuolisen ymmärryksen ja tarkentavat ja täydentävät kysymykset jäävät pois. Muutamia tarkennuksia sain itse tehtyä esimerkiksi puhelimen välityksellä, mutta uuden haastattelun sopiminen ei esimerkiksi ollut mahdollista ajan vähyyden vuoksi.

Tutkimushaastattelun lajit jaetaan kolmeen eri kategoriaan niiden strukturointiasteen mukaan (kuvio 4), eli sen mukaan, miten tarkkaan kysymykset on muotoiltu. Omaan opinnäytetyöhöni sopi käytettäväksi parhaiten puolistrukturoitu haastattelu, sillä aihe oli vähän tunnettu, enkä voinut olla varma millaisia vastauksia tulen saamaan. Teema-haastattelu, eli puolistrukturoitu haastattelu, etenee teemojen varassa. Siinä ei oleelli- sempana asiana ole kysymysten muoto, vaan selkeä eteneminen keskeisten teemojen varassa. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 43-48.) Tässä työssä haastattelun teemana oli Kaa- rinan vertaisryhmätoiminta ja sen kehittäminen.

Kuvio 4. Tutkimushaastattelun lajit (Hirsjärvi & Hurme 2010, 43-44).

4.2 Haastattelun toteutus

Aineistonkeruumenetelmänä käytin teemahaastattelua, jonka toteutin toiminnassa mukana olleille nuorille ja ohjaajille. Itse toteutin haastattelut yksilöhaastatteluina. Haastateltavia oli yhteensä vain seitsemän, mutta koin tämän olevan riittävä määrä. Yhteen aiheeseen tai ilmiöön keskittyminen tuottaa runsaasti merkittävää tietoa, vaikka haastateltavien lukumäärä olisikin pieni (Hirsjärvi & Hurme 2010, 59).

Itse haastattelin viittä (5) ohjaajaa, ja kahta (2) toiminnassa mukana ollutta nuorta. Ohjaajista kaksi edustaa tällä hetkellä nuorisopalveluita ja yksi toimii koulunuorisotyöntekijänä. Lisäksi haastattelin KOTA ry:n työntekijää, sekä perhekeskuksen työntekijää,

jotka molemmat ovat toimineet ohjaajina Kaarinan vertaisryhmätoiminnassa alusta alkaen.

Teemahaastattelu lähtee liikkeelle siitä, että tutkijalla on jonkinlainen ennakkokäsitys ilmiöstä. Ennakkotiedon perusteella hän pystyy laatimaan haastattelurungon, sekä tarttumaan keskustelun aikana ilmenneisiin mielenkiintoisin aiheisiin. Keskustelu alkaa usein käsittelemällä asioita yleisellä tasolla ja etenee siitä yksityiskohtaisempiin seikkoihin. (Kananen 2017, 96-97.) Tämän vuoksi itse lähdin ensimmäisenä tutustumaan jo olemassa oleviin tiedostoihin ja dokumentteihin. Alkuperäisestä KOTA ry:n järjestämästä vertaisryhmäprojektista oli kirjoitettu loppuraportti, josta sain hyvän käsityksen siitä, mikä toiminnan perimmäinen tavoite on ollut, ja miksi sitä on alun perin lähdetty toteuttamaan. Lisäksi Kaarinan kaupungilta löytyi vertaisryhmätoiminnasta muutamia hajanaisia dokumentteja, joissa ohjaajat olivat esimerkiksi kirjoittaneet mietteitä toiminnan toteutuksesta.

Teemahaastattelun kysymysrunkoa laadittaessa on tärkeää miettiä millaisia ovat hyvät, ja millaisia huonot kysymykset. Kysymykset voivat olla myös luonteeltaan erilaisia. On tärkeää suunnitella haastattelun sisällön runko etukäteen, välttyäkseen ylimääräiseltä työltä jälkikäteen (Hirsjärvi & Hurme, 2010, 65). Itse haastattelutilanteessa mukani oli teemahaastattelunrunko, johon olin kirjannut muistiin keskusteltavat aiheet (Liite 1). Rungon avulla pystyin varmistamaan, että kaikki aiheet tulivat käsiteltyä.

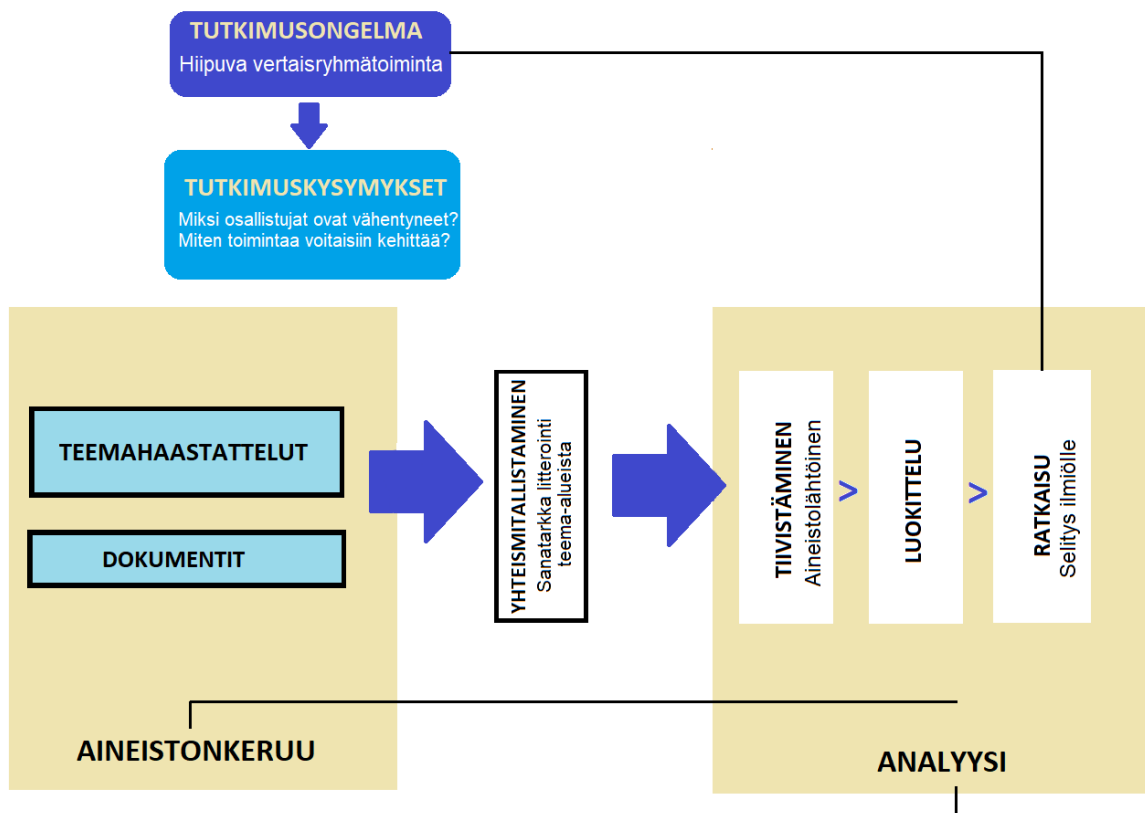
Myös kohdejoukko ja haastateltavien henkilöiden valinta tulee miettiä tarkoin ennen tutkimuksen aloittamista (Kananen 2017, 128). Itse lähdin toteuttamaan haastatteluita suunnitellusti ensin nuorisopalveluiden edustajille, sen jälkeen nuorille ja lopuksi vielä yhteistyökumppaneille, jotta saisin laajan näkökulman opinnäytetyötäni varten. Halusin myös ehdottomasti säästää yhteistyökumppaneiden haastattelut viimeisimmiksi, sillä koin tällä tavoin saavani niistä eniten irti. Saadessani kokonaiskuvan vertaisryhmätoiminnasta kuntoon, oli helpompi lähteä kiinnittämään huomiota yksityiskohtaisempiin asioihin haastatteluiden aikana.

Lisäksi myös aineiston keruussa tuli noudattaa erityistä tarkkuutta. Tutkijan tulee ymmärtää eri henkilöiden kokemuksia ja tulkita heidän vastauksiaan huolellisesti, jotta

tutkimuksen luotettavuus, eli validiteetti ei kärsisi. Itse nauhoitin käymäni haastattelut varmistaakseni, ettei mitään jää huomaamatta, sekä voidakseni palata käymieni haastatteluiden pariin myös myöhemmin.

4.3 Analysointi

Opinnäytetyöni aineiston keruu ja analysointi etenee yleisen tutkimusprosessin mukaan (kuvio 5). Teemahaastattelun analysointi vuorottelee aineiston keruun kanssa ja sitä tehdään siis koko prosessin ajan. Ennen tutkimuksen aloittamista on tärkeää miettiä mitkä ovat tutkimuskysymyksemme, ja millaiseen ratkaisuun pyrimme. (Kananen 2017, 131.) Ongelmaksi opinnäytetyössäni valikoitui siis Kaarinan kaupungin vertaisryhmätoiminnan hiipuminen, ja tilaajan kanssa sovimme haluavamme selityksen kyseiselle ilmiölle. Tutkimusprosessi lähti liikkeelle ongelman nimeämisestä ja tutkimuskysymysten asettelusta. Tutkimuskysymykset työssäni ovat: Miksi toiminnan osallistujamäärät ovat vähentyneet? Miten toimintaa voitaisiin kehittää?

Kuvio 5. Laadullisen tutkimusprosessin vaiheet (Kananen 2017, 131).

Aineiston keräämisen jälkeen suoritetaan yhteismitallistaminen, jolloin koko kerätty aineisto muutetaan yhteiseen muotoon. Tässä tapauksessa tämä tarkoittaa haastatteluiden muuttamista kirjoitettuun tekstimuotoon, eli litterointia. Litterointi voidaan suorittaa eri tarkkuuksilla, sanatarkasti tai hieman vapaammin. Itse litteroin haastattelut yleiskielisesti, eli poistamalla niistä murre- ja puhekielen ilmaisu, mutta kuitenkin kirjoittamatta kaikkia äänenpainoja ja eleitä. (Kananen 2017, 134-135.)

Litteroinnin jälkeen suoritetaan niin sanottu koodaus, eli tekstin tiivistäminen. Lähdin tiivistämään tekstiä aineistolähtöisesti, ja koitin löytää sieltä kaiken oleellisen ja tarpeellisen omaan tutkimusongelmaani soveltuvan tiedon. Koodauksen perusteella yritetään löytää toistuvat teemat ja vastauksia kysymyksiin. (Kananen 2017, 136-136.) Aineiston runsauden vuoksi analysointivaihe on yleensä varsin ongelmallinen ja työläs (Hirsjärvi & Hurme 2010, 135). Omalla kohdallani koin analysoinnin kuitenkin erittäin mielenkiintoiseksi, ja saavani siitä uutta puhtia jatkaakseni haastatteluiden tekemistä ja löytääkseni uusia näkökulmia opinnäytetyöhöni.

Tiivistämisen jälkeen saadut aiheet luokiteltiin eri kategorioihin, jolloin jäljelle jäi muutama yleinen käsite (Kananen 2017, 146). Tutkimuksessani yleisiä toistuvia aiheita olivat muun muassa johtaminen, ohjaajien resurssit, yhteistyö, markkinointi ja rekrytointi, palautteen kerääminen, toiminnan laatu, muutokset ja kehitysideat. Luokittelun jälkeen kaikki aiheet saatiin kategorisoitua toiminnan ja resurssien alle, jolloin niiden tarkastelu muuttui helpommaksi.

Ratkaisuvaiheessa pyritään siis tulkitsemaan omia aineistoja ja tietenkin samaa haastattelutekstiä voidaan tulkita eri näkökulmista ja monin eri tavoin. Onnistuneita tulkin-toja voi olla siis useita erilaisia. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 151.) Itse lähdin etsimään selitystä vertaisryhmätoiminnan hiipumiselle ja miettimään kehitysideoita sen parantamiseksi.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta vain yhden aineistonkeruumenetelmän käyttäminen saattaa johtaa yhden menetelmän virheeseen. Tämä tarkoittaa sitä, että tiedonkeruuseen jää aukkoja. Opinnäytetyössä tarkoituksena oli kuitenkin löytää kehityseh-

dotuksia toiminnalle, joten en koe tutkimuksen laadun heikentyneen, vaikka teema-haastattelu olikin ainoa käyttämäni menetelmä. Tietenkin käyttämällä monimenetelmällistä strategiaa voisi tutkimukselle hakea uusia näkökulmia, tai samankaltaisia tuloksia ja tukea omille ratkaisuille, jolloin tuloksen luotettavuus varmistuisi. (Kananen 2017, 154-155.) Mahdollisesti olisin voinut käyttää menetelmänä esimerkiksi benchmarkingia, ja vertailla Kaarinan vertaisryhmätoimintaa toisen samankaltaisen kanssa. Vertailukehittämisen kautta olisin saattanut löytää uusia käytänteitä ja toimintatapoja, joita olisi voinut hyödyntää myös Kaarinan ryhmätoiminnassa. En lähtenyt kuitenkaan toteuttamaan vertailua, sillä koin siitä saadun hyödyn liian vähäiseksi verrattuna sen vie-mään aikaan. Benchmarking on itselleni täysin uusi tiedonkeruumenetelmä ja olisi vaa-tinut hyvän perehtymisen, jotta siitä olisi saanut tehokkaita vinkkejä, ja virheiltä vältyt-täisiin.

5 TULOKSET

Haastatteluiden perusteella tehtyjä tuloksia syntyi paljon. Tässä luvussa keskityn koamaan yhteen ryhmätoiminnan ongelmia, joita haastatteluista kävi ilmi. Osaan ongelmista pureudun laaja-alaisemmin ja toisiin hieman yksityiskohtaisemmin hyödyntäen myös teorian tietoa.

5.1 Nuorten tavoittaminen

Haastateltujen ohjaajien mukaan vertaisryhmätoiminnan ongelmat alkavat jo heti osallistujia etsittäessä. Toimintaan halutaan mukaan tuen tarpeessa olevia nuoria, ja heidän löytämisensä kaupungista on vaikeaa. Kuraattorin tehtävänä on selvittää taustojen perusteella sellaiset henkilöt, joille ryhmätoiminnasta olisi suurin hyöty. Tämä edellyttää nuorten hyvää tuntemusta ja valitettavasti Kaarinan kaupungissa vaihtuvuus kuraattorin virassa on ollut suuri. Tämän vuoksi häneltä edellytetään valtavasti töitä, jotta toiminta tavoittaisi oikeat nuoret.

Kuraattorin tehtävänä on myös tuoda kouluille esille toiminnan tärkeys ja luoda innostava ja myönteinen asenne sitä kohtaan. Valitettavasti haastattelussa nousi esille muun muassa joidenkin opettajien negatiivinen asenne toimintaa kohtaan. *”Nuorta ei näkynyt vertaisryhmän haastattelussa, ja lopuksi kävi ilmi, ettei opettaja ollut päästänyt häntä tunnilta sen vuoksi pois.”*

Seuraava ongelma osallistujien etsinnän jälkeen on heidän saamisensa mukaan toimintaan. Nuoria haastateltaessa kävi ilmi, että monet heistä olivat pitkään miettineet, etteivät halua lähteä mukaan ryhmään, sillä uudet sosiaaliset tilanteet ahdistavat ja pelottavat liikaa. Tietynlainen arkuus kuuluu tietenkin nuoruuteen ja heille on luonnollista välttää uusia sosiaalisia tilanteita (Turunen 1996, 105). Valitettavasti osa pelkää kuitenkin ympäristöä niin paljon, ettei halua kohdata uusia ihmisiä tai saada uusia kokemuksia. On tärkeää tietää hiljaisuuden taustalla olevat syyt, jotta nuoria osaisi kannustaa mukaan osallistumaan (Cantell 2012, 76).

Toinen ääripää, joka ei haastatteluissa tullut ilmi, ovat ne nuoret, jotka ovat liian itse-näisiä ja suojautuvia, jopa vihaisia. Jatkon kannalta on tärkeää kuitenkin miettiä myös heidän saamista mukaan toimintaan. Nämä nuoret ovat sosiaalisesti kyvyttömiä toimi-maan ryhmissä. Tällaiset olisivat loistava kohderyhmä vertaisryhmätoiminnalle, mutta usein heidän saaminen mukaan toimintaan on erityisen haastavaa. Viha ilmenee usein uhmana ja päättäväisyytenä, jolloin heidän pakottaminen mukaan toimintaan ei on-nistu. Tällaiset nuoret haluavat itse määrätä omasta elämästään ja omista tekemisis-tään, joten edes vanhempien apu vertaisryhmätoimintaan mukaan pyytämässä ei auta. (Turunen 1996, 108-109.)

Yksi tärkeä kohderyhmä vertaisryhmätoiminnassa ovat maahanmuuttajataustaiset nuoret. Haastatteluiden perusteella heidän mukaansa saaminen ei ole ollut ongelma, vaan lähinnä se, että mukaan saadaan oikeilla perusteilla valitut nuoret. Heidän koh-dallaan vetäytyminen ja hiljaisuus voi johtua usein myös kielitaidon puutteesta. Tämän vuoksi osallistujia ryhmätoimintaan etsittäessä on hyvä kyseenalaistaa mistä hiljaisuus johtuu, sosiaalisista ongelmista, kielellisistä haasteista vai persoonallisuuseroista (Cantell 2012, 76-77).

5.2 Resurssipula

Vertaisryhmätoimintaa toteuttivat aluksi yhteistyössä monet tahot, mutta sittemmin vastuu on jäänyt lähes kokonaan nuorisotoimen harteille. Osa ohjaajista kokee tämän aiheuttavan resurssipulaa, joka johtaa toiminnan huonoon suunnitteluun. Ei ole enää aikaa suunnitella uudenlaista toimintaa ja siksi päädytään usein tekemään samoja van-hoja asioita. Nuorten kannalta olisi kuitenkin tärkeää, että jokainen toimintakausi oli räätälöity sopivaksi juuri sen vuoden ryhmäläisille, ohjaaja olisi kiinnostunut osallistu-jista, sekä henkisesti läsnä aina ryhmätoiminnan aikana. Kuten molemmat haastatel-luista nuorista ilmaisivat: *”Jos ohjaus ei toimi, niin ei välttämättä ryhmäkään toimi.”*

5.3 Ryhmän toiminta

Lisäksi Kota ry:n jättäytyttyä pois toiminnasta, on seikkailukasvatuksen rooli jäänyt vähemmälle, kuin ensimmäisten ryhmien kanssa. Nuorten mukaan seikkailukasvatus

on kuitenkin ollut se hauskin ja mahtavin osuus vertaisryhmätoiminnassa, ja osa heistä on vain sen takia lähtenyt mukaan. Voiko seikkailukasvatuksen puute siis olla myös osasyynä osallistujamäärien vähentymiseen? Haastatteluiden perusteella kyllä. *’En mä ainakaan olis lähtenyt mukaan, jossei siellä olis varmasti ollut jotain ammattilaista opettamassa esimerkiksi kiipeilyä.’*

Ohjaajat järjestävät toimintaa lähinnä sen mukaan, mitä nuoret itse toivovat (Heikkilä 2018). Nuorten vaikuttaminen omaan tekemiseen, toimintoihin ja heidän päätäntävalan lisääminen on tietenkin hyvää osallisuuden lisäämistä (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari & Keto-Tokoi 2017, 5). Toisaalta pitää muistaa, että nämä osallistujat eivät ehkä uskalla, tai osaa toivoa mitään hauskaa tai erityistä tekemistä toimintakaudelle. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että ohjaajilla olisi tarpeeksi aikaa ja mielenkiintoa ryhmätoimintaa kohtaan, jotta he pystyisivät laatimaan sellaista tekemistä koko toimintakauden ajaksi, joka innostaisi nuoria pysymään mukana ja osallistumaan toimintoihin ja tapaamisiin. Nuorten haastatteluiden perusteella tämä on suurimman osan mielestä ollut hyvä tapa toiminnan suunnittelemiseksi. Muutamia vastaväitteitä tuli lähinnä siitä, ettei heidän näkökulmia ja ideoita ollut otettu huomioon.

Toimintaan mukaan lähteminen edellyttää nuorilta sitoutuneisuutta, joka on täysin ymmärrettävää. Eräät haastatelluista nuorista kokivat tämän hieman ahdistavaksi, eivätkä olisi halunneet kiireisen koulun keskellä sitoutua toimintaan täysipäiväisesti. Heidän mielestään harrastusmaisempi, vapaampi toiminta olisi ollut parempi vaihtoehto. Tämä aiheuttaa kuitenkin ongelmia esimerkiksi tapahtumien tai toimintojen järjestämiseen, jos varmuutta osallistujamääristä ei ole. Sitoutumispakko on aiheuttanut joissain ryhmissä kesken kauden lopettamisia ja joidenkin nuorten kohdalla se on ollut myös syy siihen, mikseivät he alun perin ole meinanneet lähteä mukaan toimintaan.

Muutaman kerran vertaisryhmätoiminta on aloitettu liian vähäisellä osallistujamäärällä, joka on johtanut siihen, että jossakin vaiheessa ryhmä on jouduttu lopettamaan kokonaan kävijöiden puutteen vuoksi (Nuutinen 2018). Silloin nämä muutamat aktiiviset kävijät ovat joutuneet myös lopettamaan, jolloin heiltä viedään pois tärkeä sosiaalinen tapahtuma ja vuorovaikutustilanne (Jyrkämä 2010, 25). Tällaisten tapahtumien vuoksi

saattaa ryhmätoiminta saada negatiivista mainosta, ja seuraavan ryhmän perustaminen on taas edellistä vaikeampaa.

5.4 Palaute ja reflektointi

Ohjaajien haastatteluiden perusteella jokainen pitää toiminnan kehittämisen kannalta palautteen saamista erittäin tärkeänä. Palautetta käytetään pohjana toimintakauden jälkeen tehtävälle perusteelliselle arviolle. Arviossa mietitään mennyttä ja keksitään parannuksia tai uudistuksia (Jyrkämä 2010, 48). Haastatteluissa käy kuitenkin ilmi, ettei palautetta tällä hetkellä kuitenkaan kerätä jokaisen vertaisryhmän jälkeen, ja silloin kun kerätään, ei aika riitä sen perusteelliseen läpikäymiseen. Tämä johtaa siihen, ettei ryhmätoimintaa paranneta, vaan se säilyy vuodesta toiseen samanlaisena.

Haastatteluista käy ilmi myös toiminnan vähäinen reflektointi. Kukaan ohjaajista ei tällä hetkellä kirjoita muistiin mitään omia oppikokemuksiaan tai uusia testattuja toimintatapoja. Oman toiminnan analysointi voisi auttaa sekä itseään, että muita välttämään samoja virheitä toista kertaa. Omat oivallukset voisi kirjoittaa konkreettisesti esimerkiksi tietokoneelle oppimispäiväkirjan muotoon, jolloin niiden reflektointi saattaisi olla helpompaa. Haastattelun perusteella myös ryhmässä tapahtuvaa reflektointia kaivataan. Ohjaaja kertoi kaipaavansa keväällä toimintakauden jälkeen tapahtuvaa yhteistä purkua, jossa käsiteltäisiin koko mennyt vuosi, niin negatiiviset kuin positiivisetkin asiat.

Ohjaajien yhteistyötä tukisivat myös säännölliset palaverit, jotka toiminnan alkuaikana olivat tärkeässä roolissa. Kota Ry:n työntekijöitä haastateltaessa kävi ilmi, että alun perin toiminnan ollessa vielä hankkeen muodossa, pidettiin tiukasti kiinni säännöllisyydestä ja selkeistä toimintalinjoista. Silloin jokainen tiesi mitä tulevaisuudessa tapahtuu, ja mitä kauden aikana on tehty. Tähän aikaan yhteistyön kautta myös vastuu jakaantui tasaisesti, eikä kukaan kuormittunut liikaa yksinään. Nykyään ryhmien välinen yhteydenpito on jäänyt erittäin vähäiseksi. Tietenkään samat toiminnot eivät toimi kaikkien ryhmien välillä, sillä osallistujissa on suuria eroavaisuuksia. Yhteistyön puutteen vuoksi samat ongelmat kuitenkin pyörivät vuodesta toiseen ryhmissä, eikä ketään jaksakaan keksiä niihin yksinään ratkaisuja. Tämän vuoksi myös ne loistavat ja kekseliäät keinot esimerkiksi nuorten mukaan saamiseksi ovat jääneet vaihtamatta ohjaajien kesken.

5.5 Toimintalinjat ja johtajuus

Ohjaajien haastatteluiden perusteella toiminnalta puuttuu nykyään myös selkeät toimintalinjat ja johtajuus. Vertaisryhmätoiminnan ohjaajien vaihtuvuus on suuri, eivätkä kaikki nykyiset ohjaajat tiedä minkä vuoksi toimintaa järjestetään tai mikä sen taustajatuksena on. Tämä vie tieteenkin pohjan innostukselta ja vertaisryhmätoiminnan tärkeys unohtuu. Haastateltavat ohjaajat kertoivat myös, ettei heillä ole käsitystä siitä, mikä rooli kenelläkin on ja kenen vastuulla esimerkiksi uusien ryhmän vetäjien perehdytys on. Ennen kuin voidaan lähteä kehittämään itse toimintaa, olisi tärkeää saada sen ääriviivat selkeiksi.

Toiminnan epäselkeys korostui haastattelutilanteissa. Haastatelllessani Kota ry:n työntekijää hän ei muun muassa tiennyt kuka on vastuussa ensivuoden vertaisryhmistä. Kukaan ohjaajista ei osannut määritellä kuka toimintaa tällä hetkellä johtaa, ja kenen vastuulla on esimerkiksi yhteisten palaverien järjestäminen. *”Hankkeen aikana toiminta oli selkeää ja yhteistyö sujui, nykyään ei suju oikein mikään.”* Kukaan ohjaajista ei myöskään tiennyt haastatteluiden aikana, ketkä kaikki tulisivat seuraavana vuonna ryhmätoiminnan ohjaajiksi. Tämä kertoo mielestäni varsin hyvin sen, ettei toimintaan panosteta tarpeeksi, vaan se kulkee lähinnä omalla painollaan eteenpäin.

6 YHTEENVETO

Ryhmätoiminnan kehittäminen kannattaa aloittaa toiminnan maineeseen pureutulla. Haastatteluissa kävi ilmi, että monet pitävät ryhmään joutumista nolona tai ahdistavana. Nuorten mielestä vertaisryhmällä on huono maine, ja siellä käyvät leimaantuvat tuen tarpeessa oleviksi. Häpeämerkki on yhä olemassa useissa asioissa ja yleensä leimatuksi tuleminen tuntuu jopa pahemmalta kuin itse elämäntilanne (Laimio & Karnell 2010, 19). Yhtenä kehityskohteena pitäisi olla siis se, miten päästä eroon vertaistukiryhmän häpeän leimasta. Haastateltava ohjaaja kertoi, että koulun opettajien keskuudessa ryhmätoiminnasta puhutaan hieman halveksivasti, joka vaikuttaa varmasti myös nuorten mielipiteisiin. Opettajien asenteisiin voidaan vaikuttaa positiivisesti kertomalla selkeästi, miksi ryhmätoimintaa järjestetään ja mitä hyötyä siitä osallistujille on.

Toinen nuorista haastateltavista kertoi myös, ettei oikein tiennyt mikä vertaisryhmän idea on, ja vaikka hän oli osallistunut toimintaan, oli silti jäänyt epäselvyys siitä, mihin toiminnalla pyrittiin. Ryhmätoiminnalle kannattaisi siis laatia selkeä toiminta-ajatus, josta nuoret ja heidän vanhempansa saisivat paremman käsityksen ryhmän tarkoituksesta ja sen konseptista. Kuten yrityksissä, niin myös ryhmätoiminnassa olisi selkeää kertoa mitä, kenelle ja miten.

Vertaisryhmän idea on hukassa myös toiminnan ohjaajilta. Toiminta kaipaisi selkeää johtamista, jonka avulla järjestettäisiin säännölliset palaverit ja koulutukset. Ylempää tulevat toimintalinjat selkeyttäisivät itse ryhmätoimintaa, mutta vähentäisivät myös ohjaajien kuormitusta. Hankkeen jälkeen tapahtuneiden rakenteellisten muutosten vuoksi muun muassa ryhmien vetovastuu ja raportointi pitäisi määrittää paremmin.

Kaikkien haastatteluiden perusteella kehitystä vaatii myös monialaisen yhteistyöryhmän parempi yhteistyö ja esimerkiksi kuraattorin parempi osallistuminen nuorten rekrytointiin. Tällä hetkellä suurin ongelma ryhmätoiminnassa on osallistujien vähäisyys, ja ainut keino siihen on kohderyhmän parempi tavoittaminen. Ryhmätoimintaa ei voida markkinoida hauskana harrastuksena kaikille nuorille, koska silloin tuen tarpeessa olevat jäisivät jalkoihin.

Entä sitten kohderyhmä markkinoinnille. Tulisiko ryhmätoiminnasta kertoa suoraan tuen tarpeessa oleville nuorille, vai heidän vanhemmilleen ja huoltajilleen. Kenen tehtävä markkinointi on. Olisiko parempi, että edellisten vuosien osallistujat kävisivät kertomassa mitä hyötyä heille on toiminnasta ollut, vai pitäisikö ryhmien ohjaajien käydä kertomassa mitä tulevassa ryhmässä tehdään ja minkä vuoksi sitä järjestetään.

Yleensä voitaisiin kuvitella, että mitä enemmän markkinointia tehdään, sitä paremmin osallistujia löydetään. Tässä tapauksessa asia ei kuitenkaan mene aivan näin, vaan tarkemmin kohdennetusta markkinoinnista on varmasti enemmän hyötyä kuin yleisesti jaetusta informaatiosta. Mielestäni myös kohderyhmä vaikuttaa siihen, kenen kannattaisi käydä kertomassa ryhmätoiminnasta. Vanhemmille ohjaajien kertomat faktat ja infot menevät varmasti paremmin perille, kuin nuorten kertomat omakohtaiset kokemukset. Tuen tarpeessa oleville taas edellisten vuosien osallistujien näkökulmat merkitsevät varmasti enemmän, kuin ohjaajien tarinat.

7 KEHITYSEHDOTUKSIA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli myös miettiä muutaman konkreettisen kehitysehdotuksen käytettäväksi tulevan syksyn vertaisryhmätoiminnassa. Osa ehdotuksista on suoraan siirrettävissä käytäntöön, osa voi vaatia enemmän soveltamista toimiakseen juuri Kaarinan kaupungin ryhmissä.

7.1 Markkinointi

Kohderyhmän tavoittaa parhaiten oikeanlaisella ja monipuolisella tiedottamisella, ja markkinoinnin toteuttamisen lähtökohtana tuleekin olla se, kenelle ja mihin tarkoitukseen ryhmää ollaan perustamassa (Jyrkämä 2010, 38).

Mitä kautta markkinointia kannattaisi siis lähteä toteuttamaan? Omasta mielestäni paras ratkaisu olisi kertoa ensin suurelle joukolle ryhmätoiminnasta ja sen periaatteista, sekä jakaa yleistä informaatiota esimerkiksi uusien 7-luokkalaisten vanhempain illoissa. Silloin ryhmien ohjaajat voisivat kertoa ryhmätoiminnan sisällöstä ja edellisten vuosien nuoret jakaisivat omia kokemuksiaan. Tämän jälkeen esimerkiksi koulun omilla kanavilla lähetetyt viestit ja oppilaille jaetut laput (Liite 2) kiinnittäisivät varmasti paremmin huoltajien huomion, kun heillä on jo hieman tietoa ryhmätoiminnasta. Lisäksi informaatiota voisi aloittaa jakamaan jo edellisen vuoden keväällä, jotta se varmasti tavoittaisi koko kohderyhmän.

7.2 Toiminnan toteutus

Aiemmin vertaisryhmätoiminnassa on kokeiltu sellaista ratkaisua, että mukaan otetaan tuen tarpeessa olevien lisäksi myös sosiaalisempia ja avoimempia nuoria. Heidän tehtävänä on rohkaista ujompia ja hiljaisempia keskustelemaan ja sosialisoitumaan. Rohkeamman tehdessä aloitteen, voi arempi uskaltautua kertomaan ajatuksiaan (Laiomio & Karnell 2010, 18). Haastattelun perusteella tämä kuulostaa hyvältä ratkaisulta, sillä nuori kertoi ryhmän olleen toimiva ja heidän yhteishenkensä erinomainen. Hän oli

saanut uusia kavereita ja hiljaisemmista nuorista oli kasvanut rohkeampia ja uskaltavaisempia.

Ryhmässä osanottajat samaistuvat usein toisiinsa ja heistä tulee toinen toisilleen esimerkkejä (Laimio & Karnell 2010, 19). Tämä tarkoittaisi, että sosiaalisesti heikommät nuoret voisivat oppia muilta jäseniltä ja näin vahvistaisivat omaa identiteettiään. Toisaalta myös rohkeammat ja sosiaalisemmat nuoret voisivat oppia toimimaan paremmin ryhmässä, he saisivat uusia elämänhallintataitoja ja pääsisivät osallistumaan toimintoihin.

Tässä tapauksessa vertaisryhmän alkuperäinen tarkoitus toiminnan järjestämisestä pelkästään tuen tarpeessa oleville kärsisi, mutta tulokset voisivat olla erinomaisia yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisyssä.

7.3 Toimintakausi

Ohjaajien mielestä ihanteellinen toimintakauden kesto on siis syksystä kevääseen, ja näin se on ollut koko vertaisryhmätoiminnan ajan. Silloin ryhmäytymiselle on tarpeeksi aikaa, ja nuoret pystyvät rakentamaan luottamuksen sekä toisiinsa, että ohjaajaan. Pitkä kausi aiheuttaa kuitenkin stressiä sekä ohjaajille, että nuorille.

Nuorille muun muassa sitoutuneisuus luo paineita. Haastateltava nuori kertoi mietti-neensä ennen ryhmään mukaan lähtemistä: ”Haluan koko seuraavan lukuvuoden olla osana ryhmää, jonka jäseniä en edes tunne.” Tämän vuoksi voisikin olla parempi lyhentää kauden kestoa niin, että se alkaisi vaikkapa marraskuussa, muutamalla tapaamisella ja jatkuisi joulun jälkeen kevääseen. Tämä voisi auttaa sitoutumaan toimintaan paremmin, ja ohjaajillakin olisi paremmin aikaa suunnitella tapaamisia ja ohjauskertoja. Lyhyempi kausi voi vaikuttaa kuitenkin ryhmäytymiseen ja sosiaalisten suhteiden rakentumiseen, joten sen käyttöönottoa kannattaa harkita tarkoin.

Toinen mahdollinen kehityskohde olisi toimintakauden aloittamiseen tehdyt muutokset. Ryhmään mukaan lähteminen ei ole aina helppoa. On vaikeaa tietää, onko toiminta

itselle sopivaa ajanvietettä. Tämän vuoksi on kehitetty käytäntö, nimeltään portti vertaistukiryhmään. Tämä tarkoittaa avointa tapahtumaa tai iltaa, jossa pääsee tutustumaan muihin osallistujiin ja toimintaan paremmin. (Jyrkämä 2010, 35.) Tämä voisi Kaarinassakin toimia, sillä silloin kynnyks lähteä mukaan madaltuu, ja osallistujia saataisiin mukaan enemmän.

7.4 Johtaminen ja yhteistyö

Lähes kaikissa haastatteluissa yhdeksi selkeäksi kehityskohteeksi nousi johtajuuden puute. Toiminnalle haluttaisiin selkeämmät rajat ja päättäjät. Yhteistyö eri ryhmien välillä ei toimi, kun kukaan ei ole määräämässä milloin ja missä palaverit järjestetään. Toiminnan kehittäminen tapahtuu parhaiten palavereissa, joissa voidaan suunnitella tulevaa ja arvioida jo toteutunutta yhdessä ryhmässä (From & Koppinen 2012, 111). Kaarinan vertaisryhmätoiminnan tulisi määrittää heille selkeä johtaja, jolta löytyisi halua ja mahdollisuus ottaa toiminta kokonaan omiin käsiinsä.

Esimiehen tehtäviä työpaikalla on lukematon määrä, ja ilman häntä ei mikään toimi. Paras tapa toiminnan kehitykseen, on lähteä etenemään askel kerrallaan, vähitellen ja pienien muutosten avulla. Tiedostamalla puutteet ja asettamalla toiminnalle tavoitteet, pystytään ongelmat ratkaisemaan ja uudet ideat viemään käytäntöön. (Carlsson & Forssell 2017, 154-155.)

Johtamisen ja oman toiminnan lisäksi myös laaja-alaisempi yhteistyö vaatii kehittämistä. Osa ryhmistä käyttää jo nykyään kolmatta sektoria tukena toiminnassaan. Punainen risti ja esimerkiksi vapaaehtoinen palokunta (VPK) olisivat loistavia yhteistyökumppaneita vertaisryhmätoiminnassa. Ryhmäläiset pääsisivät harjoittelemaan konkreettisesti yhteistyötaitojaan kolaritilanteissa tai tulipaloa sammuttaessa. Tällaisissa toiminnoissa ohjaaja tulee ulkopuolelta, joten ryhmätoiminnasta vapautuisi yksi ohjaaja muihin tehtäviin. Tämä helpottaisi resurssipulaa, ja ohjaajien kuormitusta.

Myöskin opiskelijoiden hyödyntäminen ja yhteistyö esimerkiksi ammattikorkeakoulujen kanssa auttaisi kehittämään toimintaa. Opiskelijat voisivat tuoda uusia näkökulmia toimintaan, olla kontaktissa uusien toimijoiden kanssa ja suorittaa esimerkiksi kirjallisen raportoinnin toiminnasta.

7.5 Toimintaopas

Ehdotan myös Kaarinan nuorten vertaisryhmätoiminnalle toimintaoppaan tekemistä. Opas voisi olla sekä sähköisenä, että paperisena versiona. Sinne voitaisiin koota kaikki tiedot toiminnasta ja sen taustoista. Opas sisältäisi kaikkien ohjaajien sekä johtajan yhteystiedot ja siinä olisi kuvattu selkeästi toiminnan tavoitteet ja tarkoitus. Oppaassa voisi olla lueteltuna myös ohjaajien koulutukset tai erityistaidot, kuten seikkailutoiminta. Tällöin uudet työntekijät voivat helposti pyytää apua joltain alan ammattilaiselta, ilman että joutuvat käyttämään turhaa aikaa asioiden selvittelyyn.

Toimintaoppaan perusteella myös uusien ohjaajien perehdytys olisi helpompaa, sillä siihen voitaisiin kerätä edellisten vuosien raportit, joiden avulla uudet pääsisivät sisään toimintaan helpommalla. Ohjaajien vaihtuvuus voi vaarantaa osaamisen siirtymisen (Lempinen 2014, 9), ja toimintaoppaan avulla tältä voitaisiin välttyä. Lisäksi esimerkiksi yhteistyökuviot voitaisiin kirjoittaa oppaaseen selkeästi, jotta ne löytyvät seuraavinakin vuosina ja myös uudet työntekijät voisivat hyödyntää samankaltaisissa toiminnoissa samoja tahoja.

Oppaasta voisi löytyä myös erilaiset lomakkeet valmiiksi, jotta ohjaajien työ helpotuisi. Valmiit palautelaput tai esimerkiksi toimintaesitteet auttaisivat työntekijöitä huomattavasti. Oppaaseen voisi kerätä myös toiminnasta julkaistut artikkelit tai kirjallisuuden, jotta nekin löytyisivät kaikki yhdestä ja samasta paikasta.

8 LOPUKSI

Opinnäytetyön myötä olen tullut siihen loppupäätökseen, ettei vertaistukiryhmätoiminnasta voi olla osallistujalle mitään muuta kuin positiivista hyötyä. Jokaisella paikkakunnalla ja jokaisella ihmisellä tulisi olla mahdollisuus osallistua ryhmätoimintaan, joko konkreettisesti tai verkon välityksellä. Vertaistuki, yhteisöllisyyden tunne ja sosiaaliset suhteet ovat jokaisen ihmisen oikeuksia ikään, sukupuoleen tai taustoihin katsomatta.

Toivon Kaarinan vertaisryhmätoiminnan jatkuvan, ja tämän työn kautta ihmisten ymmärtävät sen suuren merkityksen nuorelle. Ryhmätoiminnalla voidaan parhaassa tapauksessa muuttaa nuoren elämä lopullisesti. Viikoittaiset tapaamiset saattavat jollekin olla niitä ainoita mukavia, hauskoja ja innostavia hetkiä vaikeina aikoina. Tämän vuoksi on tärkeää tehdä jokaisesta tapaamiskerrasta ikimuistoinen, ja jaksaa yrittää kehittää toimintaa paremmaksi, jotta seuraavatkin ikäluokat pääsevät nauttimaan yhdessä tekemisestä.

Opinnäytetyön perusteella voitaisiin lähteä kehittämään ryhmätoimintaa, ja työtä voidaan käyttää pohjana esimerkiksi ryhmätoiminnan uudelleen mallintamiseen. Jatkotutkimuksena voisi olla nimenomaan uuden toimintasuunnitelman tekeminen koko Kaarinan ryhmätoiminnalle, sillä tämän tutkimuksen perusteella päivitykselle olisi todellakin tarvetta. Lisäksi Kaarinan kaupungille voisi olla hyödyllistä tuottaa konkreettinen opas vertaisryhmätoiminnan ohjaajille, josta selviäisi selkeästi toiminnan tavoite ja sen tarkoitus.

Haastatteluiden ja kirjallisuuden perusteella minulle selkeni se, kuinka paljon aiheesta voi oppia, ja mitä kaikkea ryhmätoiminta pitää sisällään. Nuorten syrjäytyminen ja yksinäisyys koetaan merkittäväksi uhaksi yhteiskunnassamme ja toivottavasti uudella, parannetulla vertaisryhmätoiminnalla voitaisiin ennaltaehkäistä sitä. Tuen tarpeessa oleville nuorille suunnattua toimintaa pitäisi mielestäni lisätä myös muissa kaupungeissa, ja varsinkin pienemmillä paikkakunnilla.

Tämän työn aikana kiinnostuin vertaistukiryhmätoiminnasta vain enemmän, ja haastatteluiden myötä motivaationi toiminnan kehittämiseen kasvoi entisestään. Oli mahtavaa päästä kuulemaan työntekijöitä ja ohjaajia, jotka intohimoisesti tekevät työtään monen vuoden kokemuksella.

LÄHTEET

- Ayalon, Ofra 1995. Selviydyn! Yhteisön tuki ja selviytyminen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Blomqvist, Patrik 2018. Nuorisotyöntekijä, Kaarinan kaupunki. Haastattelu 30.5.2018. Haastattelija: Erika Raitanen
- Cantell, Hannele 2012. Vuorovaikutus- ja kohtaamistaidot opettajan keskeisenä kompetenssina. Teoksessa Näre, Sari (toim.) Nuorisotutkimus 2/2012. Helsinki: Hakapaino. 74-84.
- Cantell, Matti 2000. Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Carlsson, Maria & Forssell, Christina 2017. Esimies ja coaching. Oivaltava coaching johtamisen työkaluna. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Fedotoff, Jaana; Leppäkari, Heidi & Timonen, Päivi (toim.) 2016. Koordinaatit nuorten tieto- ja neuvontatyöhön. Suuntaviivoja ammatilliseen osaamiseen. Mustasaari: KTMP Group Oy.
- From, Kristine & Koppinen, Marja-Leena 2012. Menossa mukana. Tukea tarvitsevan lapsen ja nuoren toiminnallinen osallistuminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Gissler, Mika; Kekkonen, Marjatta; Känkänen, Päivi; Muranen, Päivi & Wrede-Jäntti, Matilda 2014. Nuoruus toisin sanoen. Nuorten elinolot- vuosikirja 2014. Tampere: Juvenes Print- Suomen Yliopistopaino Oy.
- Halinen, Irmeli; Hotulainen, Risto; Kauppinen, Eija; Nilivaara, Päivi; Raami, Asta & Vainikainen, Mari-Pauliina 2016. Ajattelun taidot ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Heikkilä, Taru 2018. Koulunuorisotyöntekijä, Piikkiön yhtenäiskoulu. Haastattelu 4.4.2018. Haastattelija: Erika Raitanen.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Holm, Jaana; Huuskonen, Päivi; Jyrkämä, Oili; Karnell, Sonja; Laimio, Anne; Lehtinen, Ilona; Myllymaa, Tapio & Vahtivaara, Julia- Maarie 2010. Vertaisryhmä kannattaa. Kouvola: Solver Palvelut Oy.
- Isola, Anna-Maria; Kaartinen, Heidi; Leemann, Lars; Lääperi, Raija; Schneider, Taina; Valtari, Salla & Keto-Tokoi, Anna 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL). Työpaperi 33/2017. Viitattu 5.6.2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0>.
- Junttila, Niina 2015. Kavereita nolla. Lasten ja nuorten yksinäisyys. Helsinki: Tammi.

Jyrkämä, Oili 2010. Vertaistukiryhmä käyntiin! Teoksessa Tanja, Laatikainen (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Kouvola: Solver Palvelut Oy. 25-49.

Kaarina 2018. Kaarina INFO. Viitattu 23.5.2018. <https://www.kaarina.fi/kaarina-info/>

Kananen, Jorma 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Kivelä, Valtteri & Lempinen, Juho 2009. Arki hallintaan- Nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen. Turku: KOTA- Lasten ja nuorten hyvinvointi ry. Viitattu 23.5.2018. http://www.kota.fi/wp-content/uploads/KOTA-AHM_book_press-toinen-painos.pdf

Kolehmainen, Marjo 2012. Yhteisöpedagogi kehittää nuorisotyötä tunteella ja taidolla. Teoksessa Johanna, Kuivakangas (toim.) Yhteisöpedagogiikan uudet avaukset. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu- HUMAK. Viitattu 9.9.2018. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/humak-yhteisopedagogiikan-uudet-avaukset-2012.pdf>

Kolehmainen, Marjo & Lahtinen, Pauliina 2013. Nuorten yhteisöllinen tukeminen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 4.7.2018. <https://www.slideshare.net/Kouluterveyskysely/lahtinen>

Laimio, Anne & Karnell, Sonja 2010. Vertaistoiminta- kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Tanja, Laatikainen (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Kouvola: Solver Palvelut Oy. 9-19.

Lempinen, Juho 2014. Ammatillisesti ohjatun nuorten vertaisryhmätoiminnan kehittäminen erityisen tuen tarpeessa oleville nuorille 03/2009 – 03/2014. Kehittämishankkeen loppuraportti. Turku: KOTA- Lasten ja nuorten hyvinvointi ry. Viitattu 23.5.2018. <http://www.kota.fi/wp-content/uploads/KOTA-ry-Nuorten-ryhm%C3%A4toiminta-hankkeen-C15-loppuraportti.pdf>

Leppä, Tanja 2012. Nuorisotyöntekijät kouluun kasvattajiksi kuraattoreiden rinnalle. Teoksessa Näre, Sari (toim.) Nuorisotutkimus 2/2012. Helsinki: Hakapaino. 85-89.

Nuutinen, Jari. 2018. Erityisnuorisotyöntekijä, Kaarinan kaupunki. Haastattelu 9.4.2018. Haastattelija: Erika Raitanen.

Opetushallituksen verkkopalvelu 2013. Yleissivistävä koulutus. Laaja-alainen osaaminen ja aihekokonaisuudet. Osallisuus ja oppilaskuntatoiminta. Viitattu 25.6.2018. https://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/teemat/osallisuus_ ja_oppilaskuntatoiminta/yleissivistava_koulutus/teemat/osallisuus_ ja_oppilaskuntatoiminta/osallisuus/yhteisollisyys

Pietikäinen, Reetta 2013. Nuorten sosiaalisen vahvistamisen kehittämistä. Puheen- vuoro. Koordinaatti. Viitattu 5.6.2018. <http://www.koordinaatti.fi/fi/puheen-vuoro/701/nuorten-sosiaalisen-vahvistamisen-kehitt%C3%A4mist%C3%A4.html>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018. Kouluterveyskyselyn tulokset 2006-2017. Viitattu 26.5.2018. https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1trend/summary_trendit?alue_0=235832&mittarit_0=187209&mittarit_1=199281&mittarit_2=200554&sukupuoli_0=143993#

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018. Lapset, nuoret ja perheet. Viitattu 29.5.2018. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/vertaisryhmatointa>

Turunen, Kari 1996. Elämänkaari ja kriisit. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

LIITTEET

LIITE 1 Teemahaastattelun runko

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

Haastattelijan esittely

Tutkimuksen tavoitteiden esittely

Haastateltavan taustatiedot

TEEMA 1 Hyvä vertaisryhmä

TEEMA 2 Omakohtaiset hyvät kokemukset Kaarinan ryhmätoiminnasta

TEEMA 3 Omakohtaiset huonot kokemukset Kaarinan ryhmätoiminnasta

TEEMA 4 Mikä muuttunut vuosien kuluessa

TEEMA 5 Mitä kehitysehdotuksia ryhmätoiminnalle

LIITE 2 Piikkiön tyttöryhmän hakulomake

Piikkiön tyttöryhmä 2017-2018

Mikä tyttöryhmä?

Kaarinassa järjestetään yläkouluikäisille nuorille tyttö- ja poikaryhmätoimintaa. Joulukuussa 2017 Piikkiössä olisi tarkoitus aloittaa tyttöryhmä, joka jatkaa toimintaa aina loppukevääseen 2018 saakka. Ryhmätoiminnasta voi muun muassa löytää uusia kavereita, tutustua uusiin harrastusmahdollisuuksiin ja päästä osallistumaan seikkailutoimintaan. Kaikki toiminta tapahtuu tutussa samassa porukassa ja on maksutonta.

Mitä ryhmässä tehdään?

Toimintaan kuuluu erilaisia ryhmätapaamisia, joiden sisältöön ryhmäläiset pääsevät itse vaikuttamaan. Jokainen tapaamiskerta aloitetaan yhteisellä välipalalla, joka kokataan itse.

- **Kotipesäkerralla** vietetään aikaa yhdessä nuorisotilalla ruokaillen, jutellen ja yhdessä touhuten.
- **Harrastuskerralla** käydään tutustumassa erilaisiin harrastuksiin ryhmän toiveiden mukaisesti
- **Seikkailukerralla** retkeillään ja tutustutaan seikkailutoimintaan

Tavallisten tapaamiskertojen lisäksi järjestetään kahden yön yli kestävä loppuleiri.

Missä ja milloin ryhmä kokoontuu?

Tyttöryhmä kokoontuu joka viikko maanantaisin klo 15.00 alkaen ja kestää ohjelmasta riippuen n. klo 17.00 saakka. Ryhmän kotipesänä toimii seurakunnan nuorisotila Vanha.

Kuka ryhmää ohjaa?

Piikkiön tyttöryhmän ohjaajana toimii koulunuorisotyöntekijä Taru Heikkilä, erityisnuorisotyöntekijä Jari Nuutinen sekä seurakunnan nuorisotyönohjaaja Riikka Saloranta. Harrastekokeiluissa ohjaajina toimivat lajien asiantuntijat.

Mitä ryhmään osallistuminen edellyttää?

Ryhmään osallistuminen on ilmaista harrastustoimintaa. Ryhmän jäsenyys edellyttää kuitenkin sitoutumista toimintaan muutamaksi tunniksi viikossa.

Miten ryhmään pääsee mukaan?

Ilmoita kiinnostukseksi ryhmään osallistumisesta ryhmän ohjaajille. Nuori kutsutaan haastatteluun, jossa hän saa mahdollisuuden tavata etukäteen ryhmän ohjaajat ja kysyä toimintaan liittyvistä asioista.